

Europamisjon – en oppgave for norsk misjon

AV ODD BONDEVIK

1. Innledning

Spørsmålet om misjon i Europa ble reist av Lagsbevegelsen (NKSS) innen Norsk Misjonsråd i 1981. På den tid var det bare spredt innsats fra norsk misjon i Vest-Europa, praktisk talt bare fra de frikirkelige (i 1978: 12 misjonærer).¹

I Det Norske Misjonsselskap (NMS) anså en det helt fram til 1985 for uaktuelt for sin del. I løpet av et par år skjedde det imidlertid en merkbar forandring: i tur og orden gikk landsstyrets flertall, rådsmøtet 1986 (enstemmig) og generalforsamlingen 1987 (468 mot 101) inn for Europamisjon.

Hvorfor skjedde denne raske endringen? Allerede for tre-fire år siden var det mange som innså at dette ville komme en gang i framtiden. Det var imidlertid arbeidet med NMS' langtidsplan som framtvang en avklaring tidligere enn vi ellers hadde tenkt. Planen trekker opp linjene for utarbeidet fram til år 2000, og en ble nødt til å ta stilling for eller mot Europamisjon i dette perspektiv.

Samtidig skjedde et «press» fra kristen ungdom som ved selvsyn (Interrail!) og blant annet kontakt med internasjonal lagsbevegelse var blitt klar over misjonsutfordringen på vårt eget kontinent. Dette misjonsengasjementet hos kristen ungdom i Norge ville kanskje blitt kanalisert til organer utenom Den Norske Kirke hvis ikke noen misjonsselskaper hadde tatt utfordringen. Å tro at Mellomkirkelig Råd kunne ta seg av oppgaven, slik NOTMs redaktør antyder,² er helt utopisk.

Endelig kan jeg nevne at utviklingen innen Lausannebevegelsen og Det Lutherske Verdensforbund (LVF) som norsk misjon har løpende kontakt med, har medvirket til å påvirke holdninger og tenkning også hos oss.

Jeg skal ganske kort nevne noe om denne utviklingen.

2. Noen trekk fra internasjonal misjonsdebatt

2.1 *Lausannebevegelsen*

Under den store misjonskonferansen i Lausanne 16.–25. juli 1974 pekte professor Donal A. McGavran på at blant de to milliarder mennesker som (på det tidspunkt) ikke kjente budskapet om Kristus, befant 90 millioner seg i Europa og Nord-Amerika.³ Professor Ralph Winter hadde lignende synspunkter, selv om han opererte med andre tall: I Vesten (Europa, USA) anslo han tallet på ikke-kristne til 327 millioner, hvorav 147 mill. bare kan nås ved «cross-cultural evangelism».⁴ Europarapporten på Lausannemøtet slår fast at «Europe has become a pagan continent».⁵ (Personlig vil jeg reservere meg mot McGavrans og Winters bruk av tall, men det skal ikke gjøres til en hovedsak i denne sammenheng.)

I tilknytning til Lausannebevegelsen ble det gitt ut et par skriftserier i årene som fulgte. I serien «Lausanne Occasional Papers» ble Europa berørt i flere hefter, blant annet i nr. 8: *Christian witness to secularized people* (1980) og *Christian witness to nominal Christians among Roman Catholics* (1980), som blant annet henter eksempler fra Italia, Spania og Polen. Vi kan også nevne bokserien *Unreached Peoples* fra 1979. I det første bindet (1979) er det vesentlig fremmedarbeidere og innvandrere en tenker på. Et eksempel (som også viser hvordan en i denne fase definerte ordet «people») er «kinesiske restaurantarbeidere i Frankrike» som blir klassifisert som et «unådd folkeslag».⁶

Likevel var det vel først og fremst på misjonskonferansene for europeisk ungdom som ble arrangert av folk med tilknytning til blant annet Lausannebevegelsen, at tanken om Europamisjon slo gjennom, spesielt på den siste – «Mission 1987» i Utrecht. Det er verdt å merke seg dette. Jeg tror det er grunn til å anta at mange av de eldre kristne ikke har maktet å registrere den åndelige utvikling i Europa. Også i vårt eget land synes det å være tilfelle.

2.2 *Det Lutherske Verdensforbund*

På LVFs generalforsamling i Dar es Salaam juni 1977 uttalte både rapporten fra seminar I og plenum at «reevangelisering» av nominelle kristne må tas med i arbeidet for «an overall mission strategy».⁷

Året etter ble den regionale konferanse for Europa arrangert i Loccum. Oberkirchenrat Christian Krause peker i forordet til rapporten fra møtet i Loccum på situasjonen i Europa: åndelig vakuum,

tomme kirker, sekularisering, materialisme og nyreligiøsitet. Han sier at det er underordnet om en kaller den oppgaven vi ser for misjon, evangelisering eller reevangelisering. Oppgaven er der i alle fall – ikke bare langt sør for ekvator, men i vår umiddelbare nærhet.⁸ Flere av grupperapportene på Loccumkonferansen peker på det samme, og konferansen anbefalte at både prester og lekfolk må utrustes til evangelisering med basis i lokalmenigheten.⁹

I årene som fulgte ble dette enda klarere og skarpere uttalt fra ledende hold i LVF. Under sitt åpningsforedrag på generalforsamlingen i Budapest 1984 talte presidenten, biskop Kibira fra Tanzania om at en i Europa finner «numerous sophisticated unbelievers and, in fact, pagans» i like stor grad som i andre verdensdeler. Derfor er misjon og reevangelisering påtrengende nødvendig.¹⁰ En av arbeidsgruppene for misjon pekte spesielt på utfordringen til å nå europeisk ungdom som er kommet under innflytelse av nyreligiøsitet, mens en annen gruppe framhevet utfordringen fra innvandrene.¹¹

I det utkast til misjonsdokument (*Statement on Mission*) som nå (januar 1988) er ute til høring i medlemskirkene, sies det at Europa er blitt et misjonsområde på linje med hvilken som helst annen del av verden fordi en stor del av befolkningen enten befinner seg fullstendig utenfor det kristne fellesskap eller i periferien av det.¹²

Vi ser altså at både Lausannebevegelsen og LVF har betont misjonsutfordringen i stadig sterkere grad i de siste 10–15 år. Personlig har jeg lagt merke til at ikke minst afrikanske kirkeledere har bidratt til dette.

3. Europa – en misjonsmark?

3.1.

Nå fins det, som kjent, en rekke definisjoner av ordet «misjon», og det er neppe utsikt til å nå enighet om en felles forståelse av ordet. Når jeg her bruker ordet, tenker jeg på en overskridelse av kirkens «grenser» for å bringe budskapet om Jesus Kristus til enkeltmennesker og folkeslag som ikke har hørt det eller som ikke har tatt i mot det (begrepet misjon bør etter min forståelse inneholde også andre elementer, men det er det ikke mulig å gå inn på her).

Tradisjonelt har evangelisk misjonsforståelse inneholdt et geografisk element. En kan for eksempel knytte til det programatiske ord i Rom. 15, 20f: «Jeg har alltid satt min ære i å forkynne evange-

liet der Kristi navn ikke er kjent . . . Det står skrevet: . . . de som ikke har hørt, skal forstå».

Det er hevet over debatt at denne tradisjonelle forståelse fremdeles er aktuell. Misjonen må bokstavelig talt være på vandring til nye folkegrupper, utkantstrøk eller landsbyer «der Kristi navn ikke er kjent». Det er ingen grunn til å legge skjul på at vi i for liten grad har maktet dette, men at en litt for ofte er blitt sittende fast i det etablerte. Derfor er det en av hovedmålsettingene i NMS' langtidsplan at vi vil frigjøre flere misjonærer til pionérmisjon i den tradisjonelle betydning.

Imidlertid er ikke denne geografiske misjonsforståelse i stand til å fange inn realitetene i dagens verden. For eksempel kan en peke på storbyene. I neste århundre regner en med at halvparten av verdens befolkning vil leve i storbyer – de største med over 25 millioner innbyggere. Prognosene anslår tallet på millionbyer til 440 i år 2000.¹³ I samtlige av disse fins kirker. Ingen av dem er derfor «unådde» i den vanlige betydning av ordet, men det er få misjonsstrateger som er i tvil om at vi nettopp her vil finne framtidens misjonsutfordring. Det sier oss at den tradisjonelle «geografiske» misjonsforståelse isolert sett er utilstrekkelig.¹⁴ Den svarer kort og godt ikke til realitetene i dagens verden. Det gjelder også når vi drøfter Europamisjon.

3.2.

Det er flere grunner til at situasjonen i Europa forstyrrer det tradisjonelle bilde som misjonsfolket har. For det første er det at et meget stort antall innvandrere fra andre verdensdeler: studenter, flyktninger, gjestearbeidere. Ganske mange av disse tilhører andre religioner. Således regner en med ca. 7-8 millioner muslimer i Vest-Europa (i Øst-Europa har en, som kjent, fra gammelt av hatt til dels store muslimske grupperinger).¹⁵ Ved siden av den utfordring til kristen nestekjærlighet som disse nye landsmenn representerer, er de også en misjonsutfordring. Det er derfor logisk at flere misjonsorganisasjoner har satt i gang innvandrersarbeid i Norge, og NMS har i tillegg også et misjonsarbeid blant afrikanere i Paris.

Dette bør vise oss at den tradisjonelle plassering av misjonsmarka sør for ekvator eller langt øst ikke er realistisk. Redaktøren i NOTM sier at NMS' arbeid i Paris ikke er Europamisjon, men snarere en fortsettelse av arbeidet i Afrika.¹⁶ Det er sant nok, men i stadig mindre grad. Med den stigende pluralisme som Europa vil

få når det gjelder rasemessig bakgrunn, kan innvandrerearbeidet i Paris og i Norge like godt ses på som Europamisjon. Annen og tredje generasjon av innvandrere vil trolig se på seg selv som *europere* samtidig som de er seg bevisst sin etniske bakgrunn i andre deler av verden.

3.3.

Et annet trekk i bildet er det stigende antall europeere (det vil si europeere med sin etniske bakgrunn på vårt kontinent) uten kirke-tilhørighet. Her bringer *World Christian Encyclopedia*, redigert av D. Barrett, viktige opplysninger (tross de innvendinger som en ellers måtte ha mot verkets metode og opplysninger). Andelen av Europas befolkning som tilhører en kristen kirke har hatt følgende utvikling:

År 1900: 96,9%

1980: 85,4%

Prognose for år 2000: 80%.¹⁷

Det betyr at vi må regne med at det nå er ca. 90 millioner europeere uten kirkemedlemskap. Man regner med at antall kirkemedlemmer i Europa og Nord-Amerika går tilbake med ca. 1,8 millioner pr. år.¹⁸ Noen av disse går over til andre religioner, blant annet nyreligiøse bevegelser, andre ser seg som irreligiøse.

Jeg henviser til dosent Jan-Martin Berentsens artikkel for drøfting av spørsmålet om hvorvidt en eskatologisk misjonsforståelse vil gjøre det prinsipielt betenkelig å se dette som en *misjonsoppgave*. Mitt syn er at vi, blant annet med basis i Mt. 24, 14, må fastholde den eskatologiske dimensjon, men at det ikke må hindre oss i å «vende tilbake til» folkeslag og områder som har «mistet» evangeliet. Hvis en argumenterer mot Europamisjon ut fra et slikt prinsipielt syn, kan vi igjen oppleve at rendyrking av enkelte teologiske synspunkter eller definisjoner gjør oss ute av stand til å møte dagens realiteter på en saksvarende måte. Det verdifulle i den frelseshistoriske oppfatning er det dynamiske element som ivaretar et sentralt bibelsk anliggende. Men den kan også få betenkelige følger.

Kan vi si at forfedrenes vantro kan brukes som argument mot å forkynne evangeliet for noen i vår samtid? Det blir nemlig lett konsekvensen av det syn som er skissert. Sant nok kan vi finne belegg for at enkeltpersoner, menigheter og nasjoner kan innrømmes en nådetid som vil få sin ende: Amos 8, 11-12, Joh. 12, 35-36.

Se også Matt. 10, 14f, Ap.gj. 13, 46ff og 18, 6. Disse ordene gjelder Israel. «Lysestaken» kan imidlertid også blir flyttet fra en etablert kirke eller menighet: Joh. Åp. 2, 5. Et enkeltmenneske kan på tilsvarende måte bli advart mot frafall: Hebr. 6, 4ff. Dette alvoret skal vi la stå uavkortet, selv om det må sies at flere av disse bibelord er omstridt og vanskelig å tolke.

Det er sant at Bibelen taler om at en generasjons synder får følger for ettertiden: 2. Mos. 20, 5 og 34, 7, Jer. 32, 18 med flere, men det er også et faktum at GT og NT ikke tillater at dette blir forstått absolutt: Se 5. Mos. 24, 16, Jer. 31, 29f, Ezek. 18, særlig vers 19–23 og Joh. 9, 1–3.

Det er ikke lett å tilrettelegge dette bibelske materiale på en motsigelsesfri måte. Ordene må få stå i en viss spenning til hverandre, men hver generasjon må selv stå til ansvar for sitt svar til Guds ord. Da må vi også gi alle mulighet til å ta stilling. Med andre ord: Guds ord må forkynnes for dem. Det er ikke lett å forstå at vi har bibelsk belegg for å si at et folk som vender Gud ryggen skal være «brent mark» for all ettertid.

Det kan tilføyes at kristen misjon ikke har praktisert tanken om at et folk ikke kan gis en ny sjanse. I Kina var det et stort misjonsarbeid fra år 635 og i noen hundreår framover. Likeså var det et misjonsframstøt fra slutten av 1200-tallet og på 1500-tallet. Det forhindret ikke et nytt forsøk fra forrige århundre. Noe tilsvarende kan sies om Japan. Der var det store resultater av misjonsarbeid på 1500-tallet, men siden ble kirken praktisk talt utryddet. Så startet misjonen på nytt forrige århundre.

Derfor: Selv om en må fastholde et dynamisk frelseshistorisk misjonssyn, må det ikke tolkes så ensidig at det avskjærer oss fra å se på den åndelige situasjon i dagens Europa. Etter min oppfatning må det overordnede synspunkt være at misjon er å overskride kirkenes grenser (i det ytre markert ved dåp og kirketilhørighet) med Guds ord. I dagens Europa befinner et stort antall mennesker seg utenfor denne grense. De utgjør en misjonsutfordring av store dimensjoner.

3.4.

Det er også påvist at et stigende antall europeere nok har kirketilhørighet, men har mistet kontakten med sin kirke. David Barrett og hans team har definert en «praktiserende kristen» som en som går i kirken én gang i året eller mer. I 1980 var det 91 millioner

europere som kom inn under kategorien «ikke-praktiserende kristne», og dette tallet øker meget raskt slik at det nå trolig har passert 100 millioner.¹⁹

En kan nok prinsipielt skille mellom misjon blant udøpte og evangelisering blant kirkemedlemmer uten kontakt med kristent menighetsliv, men alle som kjenner litt til situasjonen i Asia, Afrika (eller Latin-Amerika) vet at en i praksis ikke kan skille så skarpt. Det kan en derfor heller ikke gjøre i Europa. Selv om de over 100 millioner kirkemedlemmer uten kontakt med kristendommen ikke utgjør hovedgrunnen til at Europamisjon er nødvendig, er de en viktig del av situasjonsbildet, og i praksis vil de selvsagt bli en av de gruppene vi må regne med å komme i kontakt med. Å avvise en slik mulighet, vitner bare om manglende realitetssans. Imidlertid vil jeg føye til at jeg ikke går inn for såkalt proselyttvirksomhet blant aktive eller passive medlemmer av andre kirkesamfunn for å vinne dem for vår konfesjon. Det vi taler om, er å vitne om evangeliet for dem som ikke kjenner det eller tror på det.

3.5.

Den primære begrunnelse for Europamisjon finner vi altså i det faktum at det fins et stort antall innvandrere og et enda større antall etniske europeere uten kirketilhørighet. Å kalle dette for «indre-misjon», slik enkelte foretrekker, er etter min mening forvirrende. Det begrepet bør vi reservere for et evangeliseringsarbeid blant kirkemedlemmer. Det er i høy grad nødvendig i Europa, men samtidig må vi altså venne oss til tanken at vi står overfor en «ytremisjonsoppgave» i stadig stigende grad.

La meg føye til at NMS for sin del har sagt i sin langtidsplan (1986–2000) at hovedtyngden av ytre-misjonsarbeidet fremdeles vil ligge i andre verdensdeler. Når Europa-misjonsarbeidet er fullt utbygd, vil antall misjonærer i Europa utgjøre bare 6–7% av den totale misjonærstab. Hva situasjonen vil bli i neste århundre, vil jeg ikke våge å spå om.

4. Samarbeid

4.1.

I utgangspunktet bør en fastholde at misjonsoppgaven i et bestemt område bør løses av den lokale kirke. Samtidig er det, for eksempel innen LVF, allment erkjent at en lokal kirke ikke har monopol på å

utføre misjonsoppdraget i sitt område. Det kan føre til at oppdraget ikke blir fullført, og det strider dessuten mot tanken om misjonsoppdragets universalitet.²⁰ Derfor ser vi at afrikanske og asiatiske kirker i stigende grad sender misjonærer til andre verdensdeler. Det ville være meningsløst å innvende noe mot en slik utvikling.

Også når det gjelder Europa, må vi kunne anvende disse prinsipper. Misjonsoppgaven må kunne løses av flere:

- Av de lokale kirker.
- Av kirker i andre verdensdeler.
- Av kirker i andre europeiske land.

NMS har for sitt vedkommende ikke ennå (januar 1988) tatt stilling til hvor en tenker å starte i Europa, men uansett hvilke(t) land det blir, sikter vi på samarbeid med en lokal kirke, fortrinnsvis luthersk. Vi er også åpne for et samarbeid med for eksempel afrikanere.

I Paris er det allerede tilsatt en afrikansk medarbeider.

4.2.

I flere av de aktuelle land har den romersk-katolske kirke vært dominerende, selv om den har vært på sterk tilbakegang. Prinsipielt står norsk misjon her overfor samme problematikk som en har gjort i Latin-Amerika og i Etiopia (i det siste tilfelle overfor den etiopiske ortodokse kirke). Hvis en avviser misjon i Europa med den begrunnelse at vi ikke kan sende misjonærer til «katolske land», vil en, så vidt jeg kan se, også måtte gjøre det samme resonnement gjeldende for misjonsvirksomhet i Sør-Amerika. Jeg mener at begge deler er uholdbart. Spesielt for Europas vedkommende må en, som nevnt, kunne henvise til det store antall mennesker uten kirketilhørighet. Når det gjelder en argumentasjon mot Europamisjon som baserer seg på en identifikasjon mellom kirke og folk, henviser jeg til Berentsens artikkel i dette nr. (spesielt avsnitt 2.4).

Forholdet til den katolske kirke er både teoretisk og praktisk et omfattende problemkompleks som jeg ikke kan behandle i denne korte artikkel. Imidlertid er det klart at de som forbereder seg for utreise til et europeisk land må gjennomtenke problematikken meget nøye.

4.3.

I Norge regner NMS med å ha et samarbeid med Norges Kristelige Student- og Skoleungdomslag, eventuelt også med andre ytre-

misjonselskaper som orienterer seg i retning Europa. Dette regner en med å avklare i løpet av 1988. Også andre norske organisasjoner viser interesse for spørsmålet. Når vi kommer inn i 90-årene, regner jeg for min del med at Europamisjon vil være en naturlig del av det norske misjonsengasjementet.

NOTER

1. Se misjonsstatistikken i *Norsk Tidsskrift for Misjon (NOTM)* 4/78, s. 201: Der framgår det at Pinsevennes Ytremisjon har misjonærer i Belgia, Færøyene, Grønland og Spania; De Frie Evangeliske Forsamlinger på Grønland; Frelsesarméen (i Norge) i Portugal.
Bildet er noenlunde det samme i statistikken for 1983, se NOTM 1/84, s. 68f.
2. Se NOTM nr. 4/87, s. 185f.
3. J. D. Douglas (ed): *Let the earth hear his voice*, World Wide Publications, Minneapolis 1975, s. 99.
4. Ibid, s. 228f.
5. Ibid, s. 1330.
6. C. Peter Wagner og Edward R. Dayton (eds): *Unreached Peoples* 79, Illinois 1979, s. 414.
7. *In Christ a New Community*, LWF, Geneve 1977, s. 173 og 196.
8. *LWF Report 4/79: Mission and Evangelism*, Geneve 1979, s. 11f.
9. Ibid., s. 114f.
10. *Budapest 1984: In Christ - Hope for the World*, LWF-report 19 - 20/1985, s. 21.
11. Ibid, s. 193ff.
12. *LWF Statement on Mission*, Third Draft, LWF Geneve 1987, s. 8 (pkt. 47).
13. Opplysningene kommer fra *United Nations Fund for Population Activities*. (Informasjonsmaterieell fra 1980 som en forberedelse til FNs befolkningskonferanse i Mexico City 1984.
14. Se for øvrig O. G. Myklebust: *Misjonskunnskap*, Oslo 1976, s. 24ff.
15. Se for eksempel Åge Holters artikkel i NOTM 3/85 om «Islam i Europa».
16. NOTM 4/87, s. 185.
17. David Barrett (ed): *World Christian Encyclopedia*, Oxford Univ. Press 1982, s. 782 og 796 (tabell 23 og 29).
18. Ibid., s. 7.
19. Ibid., s. 47, 52 og 70.
20. Se for eksempel «In Christ» etc. (se note 7), s. 82ff, særlig s. 86 (pkt. 103).

Mission to Europe - a task for Norwegian Mission

Discussing recent decisions in the Norwegian Missionary Society, the author advocates the need of mission initiatives in Europe. Supported by statements from the Lausanne Movement and the Lutheran World Federation, Europe is described as a missionary continent, both because of the large groups of immigrants from non-Christian cultures and because of the increasing European population that is without any contact or knowledge of Christianity.

Such a missionary initiative could be solved through cooperation between the local churches, churches in other continents, and churches from other European countries.